

บทที่ 3

ความเหมือนและแตกต่างของพิธีกรรมที่สำคัญของศาลเจ้าจีนในจังหวัดตรัง

เมื่อกล่าวถึงพิธีกรรมในศาลเจ้า อาจมีความคิดต่าง ๆ นานา เกี่ยวกับสิ่งนี้ อาทิ ความน่ากลัว ความลึกลับ อำนาจหรือสิ่งที่ไม่สามารถสัมผัสได้ หรือแม้แต่ว่าบางคนอาจคิดถึงความรื่นเริงจากเสียงดังของการจุดประทัดและขบวนแห่สิงโต แต่ไม่ว่าผู้คนจะมีความคิดอย่างไรต่อพิธีกรรมในศาลเจ้า พิธีกรรมก็ยังคงปรากฏให้เห็นในเทศกาลต่าง ๆ ของศาลเจ้าเสมอ จนไม่อาจแยกจากกันได้ พิธีกรรมที่สำคัญของศาลเจ้าจีนที่ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้าได้แก่ พิธีกรรมในเทศกาลกินเจ และพิธีกรรมในเทศกาลทิ้งกระจาด

ความเหมือนและแตกต่างของพิธีกรรมในเทศกาลกินเจ

การประกอบพิธีกรรมในเทศกาลกินเจ จะต้องมีม้าทรงเป็นเทพผู้บัญชาการ คอยควบคุมพิธีกรรมให้เสร็จสมบูรณ์ ซึ่งภาษาจีนเรียกว่าแป๊ะจ้าย อันหมายถึง พระบัญชาการ ในการประกอบพิธีกรรมซึ่งมีทั้งพิธีเล็ก พิธีใหญ่ แต่ละพิธีจะมีคาถาสำหรับอัญเชิญพระและทำพิธีที่แตกต่างกัน โดยแบ่งพิธีกรรมในเทศกาลกินเจเป็น 8 พิธีกรรมใหญ่ ๆ

1. พิธีปลุกพระคมประชากรทั้ง 12 นักษัตร

จากการสัมภาษณ์วิชิต อร่ามมิตร (2557: สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการปลุกพระคมประชากรว่า ในวันไหว้พระจันทร์ หรือวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 8 ฮวดชู หรือผู้ประพฤติปฏิบัติธรรมและมีความรู้ความสามารถในเรื่องการประกอบพิธีกรรมจะอัญเชิญเทพเจ้าเพื่อระดมพลทหารฟ้า และจตุรหาราชิกษาให้มาทำหน้าที่รักษาการศาลเจ้า และให้ไปเข้าฝันประชากร บอกล่วงหน้าว่าจะมีการร่วมกันสะเดาะเคราะห์ และกินเจที่ชาวตรังรุ่นก่อนพูดว่า “กินผัก” เนื่องจากกินเฉพาะผัก ผู้คนจึงใช้คำนี้กล่าวถึงเทศกาลกินเจเรื่อยมา

ความเหมือนของพิธีกรรม แต่ละศาลเจ้าจะปลุกพระคมประชากรทั้ง 12 นักษัตรเช่นเดียวกัน แต่ถ้าเวลาในการกินเจมีความเหลื่อมล้ำกัน ก็จะมีการปลุกพระคมประชากรด้วยเวลาที่ต่างกัน

ความแตกต่างของพิธีกรรม

1. ความแตกต่างเรื่องจำนวนเสาที่ใช้ในพิธีกรรม ศาลเจ้ากิ้วอึ้งใต้เต้ห้วยยอด ใช้ไม้ปักหลักหน้าศาลเจ้าจำนวน 12 เสา (ภาพที่ 3.1) แต่ศาลเจ้ากิ้วอึ้งเอี๊ยะตรงใช้ไม้ปักหลักหน้าศาลเจ้าจำนวน 13 เสา จากการสัมภาษณ์ธีรวัฒน์ ผืนเขียว (2558 : สัมภาษณ์) ได้อธิบายว่า

“เนื่องจากมีเดือน 9 สองครั้งจึงต้องปักจำนวน13เสา คือการปักเพิ่มจากจำนวนเดิม 1 เสา การที่มีเดือน 9 จำนวนสองครั้งในหนึ่งปีนั้น มิใช่เป็นเรื่องที่จะเกิดขึ้นได้ง่าย ตั้งแต่ที่ต้นกินเจก็เพิ่งเกิดขึ้นอีกครั้งในปีนี้ (2558) ”

2. ความแตกต่างเรื่องเวลาในการประกอบพิธีกรรม ศาลเจ้ากั๋วอ๋องเอี้ยต้งจะทำการปลุกพระคมประชากรทั้ง 12 นักษัตรในวันไหว้พระจันทร์ ก่อนเทศกาลกินเจ 15 วัน แต่ศาลเจ้าพ่อหมื่นรามจะทำพิธีกรรมนี้ก่อนเทศกาลกินเจประมาณ 1 อาทิตย์

ภาพที่ 3.1 สัญลักษณ์การปลุกพระคมประชากรทั้ง 12 นักษัตร (เขตมาตุ ควงมณี ถ่ายเมื่อวันที่ 21 กันยายน 2557)

2. พิธีป้ายตัว

พิธีป้ายตัวเป็นพิธีอัญเชิญกิมซิ่นขององค์เทพ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือพระปฎิมาออกจากศาลเจ้า เพื่อจะได้จัด โต๊ะบูชา ทำความสะอาดและจัดสถานที่ต่าง ๆ ในศาลเจ้า พิธีนี้จะกระทำกันก่อนการกินเจประมาณ 1 สัปดาห์ จะมีการอัญเชิญกระถางธูปกลาง และอัญเชิญเทพเจ้าต่าง ๆ ที่มีหน้าที่จัดการกินเจเข้าประจำการ เพื่อให้เทพเจ้าได้หารือกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะดำเนินการในการกินเจ

ความเหมือนของพิธีกรรม ในพิธีป้ายตัวจำเป็นต้องอัญเชิญองค์เทพออกจากศาลเจ้า แต่การเคลื่อนย้ายขององค์เทพต้องใช้กระดาษเงินกระดาษทองรองฐานพระก่อนการเคลื่อนย้าย ลำดับการอัญเชิญกิมซิ่นขององค์เทพออกมาจากศาลเจ้าจะเรียงตามฐานันดรศักดิ์ของเทพนั้น ๆ โดยทั่วไปแล้วหน้าที่ดังกล่าวนี้จะเป็นของกรรมการหรือเจ้าหน้าที่ฝ่ายพิธีกรรมของศาลเจ้า

ความแตกต่างของพิธีกรรม

1. ความแตกต่างเรื่องการเปิดปิดศาลเจ้าหลังพิธีป้ายตัว ศาลเจ้าพ่อหมีนรามจะปิดศาลเจ้าหลังจากทำพิธีป้ายตัวเสร็จดังนั้นสาธุชนจะไม่สามารถเข้าไปสักการะเทพเจ้าในศาลเจ้าได้ และจะเปิดศาลเจ้าอีกครั้งในวันขึ้นเสาดังโกล สำหรับศาลเจ้ากั๋วอ่องเอี้ยตรงหลังจากทำพิธีป้ายตัวเสร็จยังคงเปิดศาลเจ้าให้สาธุชนเข้ามาสักการะเทพเจ้าได้ตลอด

2. ความแตกต่างเรื่องสถานที่ทำพิธีป้ายตัว ศาลเจ้ากั๋วอ่องเอี้ยตรงจะเชิญวิญญาณของเทพเจ้ามาไหว้ที่กระถางรูปกลางบนโต๊ะป้ายตัว จากนั้นนำгимขึ้นเทพเจ้าและสิ่งศักดิ์สิทธิ์มาทำความสะอาด หลังจากนั้นเชิญгимขึ้นกลับวางในตำแหน่งเดิมและเผาโต๊ะป้ายตัว ถือเป็น การส่งคืนให้เทพเจ้า สำหรับศาลเจ้าพ่อหมีนรามจะทำการป้ายตัวตั้งบริเวณหน้าศาลเจ้า

3. พิธีขึ้นเสาดังหรือขึ้นเสาดังโกล

พิธีนี้จะทำกันในวันสิ้นเดือน 8 มีการระดมทหารพลทหารฟ้าเข้าประจำการที่บริเวณการจัดงานทั้ง 3 ชั้น คือ ชั้นนอก ชั้นกลาง และชั้นใน หลังจากนั้นก็ทำพิธีขึ้นเสาดังโกล ชุมนุมเทวดาทั้งสุริยจักรวาลและกลุ่มดาวฤกษ์ทั้ง 28 กลุ่ม ชุมนุมเซียนและฤาษีบำเพ็ญพรตทั้งปวง ชุมนุมครูบาอาจารย์ที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะตัว ชุมนุมสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งปวง หลังจากอัญเชิญพระอิศวรเข้าไปเป็นประธานภายในศาลเจ้าพร้อมทั้งอัญเชิญเจ้าที่เอาไว้หน้าศาลให้เข้าประจำการตามโต๊ะต่าง ๆ พิธีการนี้ถือเป็นการเลิกพิธีป้ายตัวที่จัดขึ้นก่อนหน้าเมื่อ 3-4 วันที่แล้วมา

ตอนกลางคืนประมาณ 22.00 นาฬิกา เป็นต้นไป เทพเจ้าต่าง ๆ ที่มาชุมนุมกันตั้งแต่พิธีอัญเชิญเทพนพเคราะห์ทั้ง 9 พระองค์ให้เข้าไปประจำพระที่นั่ง เพื่อประชาชนจะได้สักการะบูชา พิธีกรรมนี้เรียกว่า“จิบสิน”พิธีกินเจจะเริ่มตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป ประชาชนเริ่มเข้าไปสักการะและเริ่มงดอาหารที่เป็นเนื้อสัตว์ตั้งแต่บัดนี้ พร้อมทั้งมีการอ่านโองการบวงสรวงเทพนพเคราะห์ ซึ่งเรียกว่า “สว่างเก็ง”

ความเหมือนของพิธีกรรม

1. ความเหมือนเรื่องการคัดเลือกไม้ไผ่ที่ใช้ทำเสา ไม้ไผ่ที่จะทำเสาดังโกลจะนิยมใช้ไม้ไผ่สดที่มีอายุ สักเกตจากโคนต้นที่มีราขึ้น ภาษาชาวบ้านเรียกว่าลายงูเหลือม ต้องนับให้กิน 36 ปล้องคือนับจากโคนถึงปลายยอดเท่ากับ 36 เปรียบเสมือน 36 ชั้นฟ้า อย่าให้ยอดหักเด็ดขาด สำหรับลำที่ 2 เลือกไม้ไผ่ให้มีขนาดสั้นกว่าลำแรก เพื่อใช้สำหรับคาดกับเสาดันแรกให้เป็นลักษณะคล้ายคันชั่งเอียง ๆ ลำที่สองใช้สำหรับแขวนรอกกับเชือกเพื่อชักตะเกียงขึ้นไปด้านบนปลายเสา บางศาลเจ้ามิได้มีความพิถีพิถันในการเลือกไม้ไผ่ไม่ดีจึงเกิดเหตุไม้ไผ่หักกลางลำ ซึ่งถือเป็นสิ่งไม่ดี

2. ความเหมือนเรื่องสิ่งของที่ใส่ในก้นหลุม เมื่อขุดหลุมเพื่อจะนำเสาดังโกลใส่ในหลุม บริเวณก้นหลุมพระที่ประกอบพิธีจะใส่เงินทอง ยันต์ ข้าวสาร และประพรมด้วยน้ำมันต์

ความแตกต่างของพิธีกรรม

1. ความแตกต่างเรื่องเวลาในการยกเสาตั้งโก แต่แต่ละศาลเจ้าจะมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับคำบัญชาขององค์เทพผู้เป็นประธาน ดังนั้นจะไม่พบว่าแต่ละศาลเจ้ามีการขึ้นเสาตั้งโกในเวลาเดียวกัน การยกเสาตั้งโกจะทำก่อนเวลา 9.00 น.

2. ความแตกต่างเรื่องธงที่คิดเป็นปลายเสา ศาลเจ้ากิวอ่องเอี้ยตรงจะผูกแฉ่งมุ่มจำลองตรงลำไผ่ส่วนยอด เชื่อว่าเป็นการอารักขาทิศทั้งแปด แต่ศาลเจ้ากิวอ่องไต้เต้ห้วยยอด จะแขวนธงสัญลักษณ์รูปปูตรงลำไผ่ส่วนยอด เนื่องจากปูเป็นสัตว์เลือดเย็นด้วยเหตุนี้วันพระออกเที่ยวในเทศกาลกินเจของศาลเจ้ากิวอ่องไต้เต้ห้วยยอดจะไม่มีการแสดงอิทธิฤทธิ์ใด ๆ อันอาจจะก่อให้เกิดเลือดตกยางออกได้

4. พิธีปางเอี้ยหรือพิธีวางกำลังทหารและพิธี ไช้กุน

พิธีปางเอี้ยหรือพิธีวางกำลังทหารจะวางทหารในทิศทั้งห้า โดยมีจำนวนทหารและธงประจำทิศที่ต่างกัน การวางกำลังทหารจะวางหลังจากที่ล้างศาลเจ้าเรียบร้อยแล้ว โดยจะมีสวดซูเป็นผู้วางทหาร และพระระดับแม่ทัพรวมถึงพระเล่าเอี้ยจะมาเป็นสักขีพยานด้วย หลังจากพระที่ทำหน้าวางกำลังทหารเสร็จแล้ว ก็จะถอดจากร่างทรงไปประทับในศาลของตนเอง ต้องมีการตั้งน้ำชาและของไหว้ไว้หน้าธงหรือทิศที่ได้วางกำลังทหารด้วย ในประเด็นนี้ ฮุย โอภาสวานิช (สัมภาษณ์, 2557) ผู้ทำหน้าที่สวดซูได้ให้สัมภาษณ์ว่า

“การที่ต้องวางน้ำชาหน้าธงของทิศทหารนั้น เพราะทหารฟ้าที่ต้องทำงานในการดูแลความเรียบร้อยตลอดการกินเจ ก็ต้องกินเหมือนกัน ทหารเหล่านั้นต้องทำงานทั้งวัน ดังนั้นจึงมาวางของไหว้ในตำแหน่งดังกล่าว”

ความเหมือนของพิธีกรรม

1. ความเหมือนเรื่องการวางกำลังพลทหารแต่ละทิศ การวางกำลังพลทหารจะยึดตามทิศต่าง ๆ ของสี่ซั้งทั้งห้าสี ดังนั้นตำแหน่งการปักธงในแต่ละศาลเจ้าจะต่างกันเนื่องจากแต่ละศาลเจ้ามีการหันหน้าของศาลเจ้าไม่เหมือนกัน อีกประการหนึ่งของการปักธง คือ การนำอ้อแห้งหรือธงอาญาสิทธิ์สีดำปักวางทางด้านทิศเหนือ เพราะทิศเหนือเป็นทิศที่มีศัตรูจำนวนมาก จะเห็นได้ว่าสมัยก่อนในการทำสงครามข้าศึกของประเทศจีนส่วนใหญ่มาทางทิศเหนือ สุรินทร์ ศิลปวิศาล (สัมภาษณ์, 2557) ให้ข้อมูลในเรื่องของทิศเพิ่มเติมว่า

“ทิศตะวันออกเป็นทิศรวมพล เพราะมีกำลังพลมากที่สุด คนเราจะขอลูกษ์ขอพรก็
ต้องหันไปทางทิศตะวันออก เพราะเป็นทิศที่ดวงอาทิตย์ขึ้น แสงของดวงอาทิตย์จะนำชัย
มาให้ด้วย ส่วนทิศเหนือที่ชาวไทยคิดว่าเป็นทิศดีอีกทิศหนึ่งนั้น ชาวจีนถือว่าเป็นทิศที่
ต้องปักธงดำ เพราะว่าเป็นทิศที่ต้องกำลังดี ๆ เพราะศัตรูจะเข้ามาทางทิศนี้ก่อน”

2. ความเหมือนเรื่องกำลังทหารของธงแต่ละสีในการบัญชาการทัพ สีเขียวเป็นสีที่มี
จำนวนทหารมากที่สุด คือ จำนวน 810,000,000 นาย จึงต้องปักบนพื้นด้านทิศตะวันออกเป็นสีแรก
สีแดงมีกำลังทหารจำนวน 640,000,000 นาย ปักทางด้านทิศใต้ สีขาวมีกำลังทหารจำนวน
360,000,000 นาย ปักทางด้านทิศตะวันตก สีดำมีกำลังทหารจำนวน 250,000,000 นาย ปักทางด้าน
ทิศเหนือ ถือเป็นสีอันตรายและมีความรุนแรงมากกว่าสีอื่น และสีเหลืองเป็นทัพหลวงมีกำลังทหาร
จำนวน 90,000,000 นาย ปักไว้ตรงกลาง

3. ความเหมือนเรื่องตำแหน่งการวางกำลังทหารแต่ละชั้นของศาลเจ้า ศาลเจ้าจะมีการ
วางกำลังทหารทั้งหมด 3 ชั้น ชั้นละ 5 เสาตามสี่เชิง รวมทั้งสิ้น 15 เสา เพื่อให้ทหารตรวจตรา
ความเรียบร้อยทุกจุดขณะจัดเทศกาลกินเจ ประกอบด้วยชั้นนอก ชั้นกลาง และชั้นใน ชั้นนอก คือ
ตำแหน่งนอกซุ้มประตู ศาลเจ้าชั้นกลาง คือ ตำแหน่งรอบตัวศาลเจ้าภายนอก และชั้นใน คือ ตำแหน่ง
บริเวณภายในศาลเจ้าที่ประกอบด้วยแท่นประทับของศักดิ์สิทธิ์

ความแตกต่างของพิธีกรรม

1. ความแตกต่างเรื่องการวางตำแหน่งธง ศาลเจ้ากั๋วอ๋องเอี้ยตั้งวางตำแหน่งธงเป็น
เครื่องหมายกากบาท คือ เริ่มจากธงสีเขียว ธงสีขาว ธงสีแดง และธงสีดำ สำหรับธงสีเหลืองจะวาง
ตรงกลาง แต่ศาลเจ้าอื่นจะวางเป็นรูปวงกลม คือ ธงสีเขียว ธงสีแดง ธงสีเหลือง ธงสีขาว และธงสีดำ
สำหรับพิธีโขนุนเป็นพิธีเลี้ยงพลทหารฟ้าทั้ง 5 ทิศ พิธีดังกล่าวนี้เทียบเท่ากับการ
สวนสนามปฏิบัติคุณตนจะกระทำในวันขึ้น 1 ค่ำ 3-6-9 ค่ำ เป็นพิธีกรรมทางทหาร

ความเหมือนของพิธีกรรม

1. ความเหมือนเรื่องพระที่ประทับทรง พระที่ประทับทรงจะเป็นพระทหาร เนื่องจาก
เป็นพิธีกรรมของฝ่ายทหาร เช่น พระโหล่เอี้ย พระอั้งอั้งยี่ เป็นต้น

2. ความเหมือนเรื่องเวลาในการประกอบพิธีกรรม พิธีโขนุนจะจัดในช่วงบ่ายของ
วันขึ้น 3 ค่ำ 6 ค่ำ และ 9 ค่ำ โดยการวางโต๊ะบูชาหน้าศาล จัดวางพระประธาน วางถ้วยน้ำชา 5 ถ้วย
หมายถึง กองกำลังทหารทั้งห้า จัดประมาณบ่ายสอง วางกิมซันหัวทหารทั้งห้า ศาลเจ้าในจังหวัดตั้ง
ทำพิธีเลี้ยงทหารแบบโบราณ นั่นคือ ทหารฟ้าไม่ว่าดำรงตำแหน่งสูงต่ำอย่างไร ก็สามารถได้รับ
อาหารโดยพร้อมเพรียงและทั่วถึงกัน ดังเช่น ทหารในสมัยก่อนที่ต้องนอนกลางดินกินกลางทราย

โดยวางอาหารบนเสื่อเหนือพื้นลาน นอกจากนี้แล้ว เอกอนันต์ สวัสดิวัฑฒ์ (สัมภาษณ์, 2558) ผู้ทำหน้าที่สวดบูชาประจำศาลเจ้าให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า “ช่วงกลางคืนเวลาประมาณ 19.00 น. จะมีพิธีตรวจพลทหารทั้ง 15 เสา ตามตำแหน่งที่ได้วางไว้ตั้งแต่ชั้นนอก ชั้นกลาง และชั้นใน”

ความเหมือนเรื่องความเชื่อที่มีต่อพระเสื่อในพิธีกรรมโขกุนจะมีตำแหน่งการวางของไหว้ให้กับพระเสื่อ (ภาพที่ 3.2) เพราะพระเสื่อเป็นพระที่ดุร้ายและมีพลัง ต้องใช้พระเสื่อมาควบคุมทหารที่ไม่เชื่อพระชัยฤทธิ์ จำปา (สัมภาษณ์, 2558) กล่าวว่า “ในพิธีโขกุนจะมีการเลี้ยงบริวารเบื้องล่าง เปรียบดั่งเป็นบริวารในโลกมนุษย์ เสื่อจะกินของคาวเป็นหลัก ได้แก่ หมู ไก่ ไข่ไก่ดิบ” สอดคล้องกับ สายัณห์ ก้องกิตติไพศาล (สัมภาษณ์, 2557) ผู้ทำหน้าที่ดูแลศาลเจ้า กล่าวว่า “หากการประกอบพิธีกรรมกินเจราบริวารไม่มีปัญหา หรือไม่มีอะไรติดขัด ก็จะมีร่างทรงที่ทรงพระเสื่อวิ่งหรือคลานไปกินบะหมี่ และจะคาบเนื้อหมูในพิธี โกกุนคาว (วันขึ้น 10 ค่ำ) เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่ามีการทำพิธีถูกต้อง แต่ถ้าการทำพิธี โกกุนไม่มีพระเสื่อประทับทรง เป็นที่สังเกตว่าต้องมีการทำสิ่งใดผิดพลาด พระผู้ประกอบพิธีจะทำการทอดโผยไม่ขึ้น อีกนัยหนึ่งแสดงว่ากองกำลังทหารยังกินไม่อิ่ม ดังนั้นต้องแก้ไขให้ถูกต้อง ไม่เช่นนั้นก็จะไม่สามารถผ่านไปทำพิธีกรรมอย่างอื่นได้” นอกจากนี้พิสิษฐ์ เกตุแก้ว (สัมภาษณ์, 2557) ผู้ทำหน้าที่ร่างทรงให้ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับความเชื่อของพระเสื่อว่า “ในพิธี โกกุนต้องมีพระเสื่อ เนื่องจากพระเสื่อเป็นผู้ควบคุมม้า มิให้ม้าวิ่งไปที่ใด เนื่องจากม้าต้องรอให้ทหารกินอาหารเสร็จก่อน” จะเห็นได้ว่าความเชื่อดังกล่าวเป็นเรื่องราวที่อิงกับข้อเท็จจริง เนื่องจากการทำสงคราม พาหนะของทหารก็คือ ม้า ดังนั้นม้าต้องรอผู้ควบคุมบังเหียน

1. ความเหมือนเรื่องการวางตำแหน่งสิ่งของไหว้ประจำทิศ ทิศขงสี่เตี่ยวจะมีการวางหญ้าและน้ำให้กับพลทหารม้า ทิศขงสี่ขาวางข้าวสาร ทิศขงสี่ดำมีการปักดาบไว้ เนื่องจากเป็นทิศพักอาวุธ ทหารทุกคนต้องวางอาวุธก่อนรับประทานอาหาร ทิศขงสี่แดงวางพระเสื่อพร้อมเครื่องเช่น

ภาพที่ 3.2 การวางเครื่องเซ่นไหว้พระเสื่อในพิธีโขกุน
(เขตมาตุ ดวงมณี ถ่ายเมื่อ วันที่ 27 กันยายน 2557)

ความแตกต่างของพิธีกรรม

1. ความแตกต่างเรื่องจำนวนอุปกรณ์ที่ใช้ประกอบพิธี การจัดด้วยโขกุน มีได้ตั้งแต่ 5-8-16-32-64 ชุด การจัดกับข้าวหรืออาหาร จะจัดตั้งแต่ 5 อย่าง (รวมข้าว) ถึง 8 อย่าง (รวมข้าว) (ภาพที่ 3.3 และ 3.4) สำหรับการจัดวางด้วยสำหรับใส่ข้าวในมีความแตกต่างกัน คือ ศาลเจ้ากิ้วอึ้งเอี๊ยะตรงและศาลเจ้าพ่อหมื่นรามจะวางด้วยจำนวน 36 ถ้วย ตะเกียบ 36 คู่ ถือเป็นเครื่องเลี้ยง 36 ขุนพล ซึ่งศาลเจ้าพ่อหมื่นรามจะมีข้อพิเศษอีกอย่างคือ มีการวางด้วยจำนวน 5 ถ้วยไว้ตรงกลางเสื่อเพื่อเลี้ยงหัวหน้าทหารทั้ง 5 ทิศแยกต่างหาก ต่างจากกับศาลเจ้ากิ้วอึ้งไต่เต้ห้วยยอด ซึ่งวางด้วยเพียงจำนวน 32 ถ้วย ตะเกียบ 32 คู่ เนื่องจากจำนวนประชาชนและผู้มากินเจที่อาศัยอยู่ในอำเภอห้วยยอดมีจำนวนน้อยกว่าเมืองตรง ด้วยเหตุนี้เมืองตรงจึงต้องมีทหารฟ้าที่ได้ทำการวางกำลังให้ดูแลความเรียบร้อยตลอดเทศกาลกินเจจำนวนมากเพราะต้องทำงานหนักกว่า

2. ความแตกต่างเรื่องเครื่องดื่มน้ำที่ใช้ประกอบพิธีกรรมศาลเจ้าพ่อหมื่นรามใช้น้ำชาเทใส่ถ้วยในการประกอบพิธีกรรม แต่สำหรับศาลเจ้ากิ้วอึ้งเอี๊ยะตรงใช้เหล้า เนื่องจากเชื่อว่าทหารมีทั้งดีและเลว การที่ทหารดื่มน้ำจะมีแรงในการทำงานมากกว่าน้ำชา แต่ทางศาลเจ้าพ่อหมื่นรามเชื่อว่าเนื่องจากเป็นเทศกาลกินเจจึงใช้เครื่องดื่มที่เป็นเจด้วย

3. ความแตกต่างเรื่องการจัดสิ่งของประกอบพิธีกรรม ศาลเจ้าพ่อหมื่นรามจะมีถ้วยใส่ประทัด และมีการปักธูป 1 ดอกในหม้อที่ใส่อาหาร แต่ศาลเจ้ากิ้วอึ้งไต่เต้ห้วยยอด และศาลเจ้ากิ้วอึ้งเอี๊ยะตรงไม่มีการวางถ้วยใส่ประทัด และในหม้ออาหารมีเพียงยันต์กระดาษที่พระผู้ทำพิธีวางไว้เท่านั้น

โต๊ะทำองค์แก้ว (ชั่วคราว) บนโต๊ะ ประกอบด้วย

กิมสิ้น (เทวรูปองค์พระฝ่ายบู)		
เชิงเทียน	ถ้วยรูป	เชิงเทียน
ห้วทหารทั้ง 5		
น้ำชาจำนวน 3 หรือ 5 ถ้วย (อนุญาตให้ใช้ 5 ถ้วย ได้ เนื่องจากต้องเลี้ยงนายพลทหาร ซึ่งต้องกินบนโต๊ะซึ่งมีเพียงน้ำชาเพียงอย่างเดียว)		
โป้ย (ไม้เสียงทอย)		
โสัง (แสร้พระ)	ธง 5 สี หิ้นจู้ (ชาด)พิด (พู่กันจีน)กระดวยทอง	

ใต้โต๊ะ หรือทิศตะวันตกวาง
 ส้อเอี้ย (พระเสื่อ)
 ด้านหน้าวางถ้วยบะหมี่และถ้วยเหล้า

ทิศเหนือ วางข้าวสาร เสมียง
 อ้อเหล่ง (ธงอาญาสิทธิ์สีดำ)

<u>ปูเสื่อ ภายในเสื่อประกอบด้วย</u>		
ถ้วย/ตะเกียบ	อาหารอย่างน้อย 4 อย่าง	ถ้วย/ตะเกียบ
ถ้วย/ตะเกียบ	ข้าว 1 หม้อ	ถ้วย/ตะเกียบ
ถ้วย/ตะเกียบ		ถ้วย/ตะเกียบ
ถ้วย/ตะเกียบ		ถ้วย/ตะเกียบ
ถ้วย/ตะเกียบถ้วย/ตะเกียบถ้วย/ตะเกียบ		ถ้วย/ตะเกียบ
*** ถ้วย/ตะเกียบ จำนวน 16 หรือ 32 ชุด		

ทิศใต้มีประทัด

ทิศตะวันออกประกอบด้วย
 น้ำ และเสมียงของม้า เช่น หลู้ ถั่ว

ภาพที่ 3.3 ผังการจัดวางสิ่งของในพิธีโจกุน

ที่มา : จากการประกอบพิธีกรรมโจกุน เมื่อวันที่ 27 กันยายน 2557

ภาพที่ 3.4 การประกอบพิธีโขกุนหน้าลานศาลเจ้า
(เกตมาตุ ควงมณี ถ่ายเมื่อวันที่ 27 กันยายน 2557)

5. พิธีพระออกเที่ยว

เป็นพิธีที่มีการจัดขบวนเทพเจ้าและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ออกโปรดสัตว์ เก็บสิ่งชั่วร้ายเข้ามาทำลายด้วยการลุยไฟ ให้พรแก่ประชาชน ซึ่งพิธีกรรมนี้จะมีการแสดงอภินิหารของเทพเจ้ามากมาย ดังที่เจริญ ตันมหาพราน (2544 : 16) ได้เขียนว่า ขบวนแห่หน้าโดยม้าทรงซึ่งเป็นร่างของคนทรงที่ให้เจ้าพ่อเจ้าแม่มาประทับ และจะสำแดงอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ต่าง ๆ นานา ด้วยการทรมานร่างกายม้าทรงให้ยอมรับความทุกข์ยาก และความเจ็บปวดแทนมนุษย์ แต่ม้าทรงไม่แสดงอาการเจ็บปวดออกมาให้ปรากฏแต่อย่างใด

ภาพที่ 3.5 ขบวนการเดินทางกลับศาลเจ้าขององค์ศักดิ์สิทธิ์ในพิธีพระออกเที่ยว
(เกตุมาตุ ควงมณี ถ่ายเมื่อวันที่ 29 กันยายน 2557)

ความเหมือนของพิธีกรรม

1. ความเหมือนด้านการแต่งกายของผู้เข้าร่วม สาธุชนที่จะร่วมขบวนเดินวันพระออกเที่ยวต้องแต่งกายด้วยเสื้อผ้าชุดขาว หากคนใดเป็นที่เลี่ยมของพระก็จะมียันต์ของศาลเจ้าผูกติดที่เสื้อและพระทรงหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์องค์นั้นจะทำการเจิมหน้าผากด้วยหมึกแดงก่อนออกจากศาลเจ้าเพื่อให้เป็นที่รับรู้ว่าคุณคนนั้นเป็นคนขององค์เทพหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์นั้นอีกทั้งเป็นการป้องกันมิให้พวกปีศาจที่อยู่ระหว่างทางมาทำร้ายอันตรายได้

2. ความเหมือนเรื่องการแต่งกายของร่างทรงพระในขบวน พระเฒ่าจุกยสามก๊วนสี่เหลียง พระโป้เซ่งและพระเซ่งอ้องสามก๊วนสี่แดงขาว พระกวนอูและพระเหียนเทียนสามก๊วนสี่เขียว พระหล่อเจี่ยสามก๊วนสี่แดง เป็นต้น

3. ความเหมือนเรื่องอุปกรณ์ในขบวนแห่ของพิธีพระออกเที่ยว ซึ่งจะมีผู้ไปรยถ้วยข้าวสารที่ผสมยันต์และเกลื่อนำขบวน ตามด้วยพระทหาร ที่นำหน้าเกี้ยวหรือเควของพระกั๋วอ้องเอี้ย จึงตามด้วยริ้วขบวนธงพระ และพระทรงองค์ต่าง ๆ

ความแตกต่างของพิธีกรรม

1. ความแตกต่างเรื่องการแต่งกายของฮวดชู ฮวดชูของศาลเจ้ากั๋วอ้องไต่เต่ห้วยยอดจะพับขากางเกงซ้ายขึ้นมาสามพับ แต่ศาลเจ้าอื่นกลับไม่พบเห็น การแต่งกายของฮวดชู กรรมกรและผู้ห้ามเกี้ยวขององค์พระ ตลอดจนผู้ห้ามเควกิมซันขององค์พระ ประจำศาลเจ้ากั๋วอ้องเอี้ยตรงจะแต่งกายโดยชุดสีขาว ใช้สนับขารัศมีบริเวณปลายขากางเกงทั้งสองข้าง

2. ความแตกต่างเรื่องเวลาและสถานที่ในพิธีพระออกเที่ยว ในวันขึ้น 4 ค่ำ ศาลเจ้าพ่อหมื่นรามจะออกโปรดสาธุชนหรือออกเที่ยวในตัวเมืองทับเที่ยง ขึ้น 6 ค่ำ จะออกเที่ยวที่อำเภอ กันตัง ศาลเจ้ากั๋วอ๋องเอี้ยตรง ในวันขึ้น 4 ค่ำ จะโปรดสาธุชนหรือออกเที่ยวที่ตำบลทุ่งยาว ตำบลท่าข้าม และอำเภอย่านตาขาว ส่วนในวันขึ้น 6 ค่ำ จะออกเที่ยวในตัวเมืองทับเที่ยง

3. ความแตกต่างเรื่องการเข้าเคารพศาลเจ้าก่อนการออกเที่ยว หากศาลเจ้าพ่อหมื่นรามออกเที่ยวในตัวเมืองตรงต้องจัดริ้วขบวนไปทำความเคารพที่ศาลเจ้ากั๋วอ๋องเอี้ยตรงก่อนการออกเที่ยว แต่หากออกเที่ยวที่อำเภอกันตังก็ไม่จำเป็นต้องไปทำความเคารพที่ศาลเจ้ากั๋วอ๋องเอี้ยตรง

4. ความแตกต่างเรื่องการจัดชุดขบวนพระออกเที่ยว ศาลเจ้ากั๋วอ๋องเอี้ยตรงกับศาลเจ้ากั๋วอ๋องไต่เต่หัวยอด มีการจัดชุดขบวนพระออกเที่ยวเหมือนกัน มีทั้งหมด 7 ชุดขบวน ประกอบด้วย ชุดเปิดทาง ชุดขบวนธง ชุดขบวนกลอง ชุดเกี่ยวเล็กของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ชุดร่างทรง พระฝ่ายบู๊ ชุดพระกั๋วอ๋อง และชุดพระกวนอิม สำหรับศาลเจ้าพ่อหมื่นรามประกอบด้วย 6 ชุดขบวน ประกอบด้วย ชุดเปิดทาง ชุดขบวนธง ชุดขบวนกลอง ชุดพระกั๋วอ๋อง ชุดร่างทรงพระฝ่ายบู๊ และชุดเกี่ยวเล็กของสิ่งศักดิ์สิทธิ์

ภายในขบวนของศาลเจ้าพ่อหมื่นรามเริ่มด้วย ผ้าและธงหลากสีนำขบวน ตามด้วยเกี้ยวหรือที่เรียกว่า ตัวเหลียน ตัวเหลียนนั้นจะมีทั้งของผู้หญิงและผู้ชาย ภายในตัวเหลียนของผู้ชายนั้นจะอัญเชิญองค์กั๋วอ๋องลงมาประทับภายในตัวเหลียน (ภาพที่ 3.6) และของผู้หญิงจะอัญเชิญโพธิ์สัตว์ กวนอิมลงมาประทับ โดยตัวเหลียนขององค์กั๋วอ๋องสุดโฉวจะนำอยู่ข้างหน้า และตัวเหลียนของ องค์โพธิ์สัตว์กวนอิมจะตามอยู่ข้างหลัง โดยจะมีผู้ที่เคารพนับถือและถือศีลกินเจเป็นผู้แบกเกี้ยวทั้ง 2 โดยมีความเชื่อว่า เมื่อได้หามเกี้ยวแล้วก็จะเป็นสิริมงคลแก่ตัวเอง ถือเป็นการสร้างบุญบารมีแห่งแก่ตนเองอีกทางหนึ่ง ในขบวนของตัวเหลียนนั้น จะมีเทพที่ประทับร่างทรง คอยเดินตามและเดินคุมอยู่ใกล้ ๆ เปรียบเสมือนเป็นองครักษ์

ภาพที่ 3.6 ตัวหริยหรือเกี้ยวใหญ่ที่พระกั๋วอ่องไต้เต้ประทับ
(เกตมาตุ ควงมณี ถ่ายเมื่อวันที่ 29 กันยายน 2557)

6. พิธีสะเดาะเคราะห์

ในพิธีสะเดาะเคราะห์ จะมีหลายรูปแบบ เช่น การลุยไฟ การเดินข้ามสะพานพระเคราะห์ หรือการไต่บันไดมิด

ความแตกต่างของพิธีกรรม

1. ความแตกต่างเรื่องพิธีลุยไฟ พิธีลุยไฟหรือเรียกว่า โก๋ยโฮ้ย จะทำในวันขึ้น 6 ค่ำ หลังจากการออกเที่ยว เชื่อกันว่าให้พระเก็บสิ่งสกปรกชั่วร้ายผ่านไฟ เปรียบได้กับการอาบน้ำของเทพเจ้า ซึ่งเทพเจ้าจะอาบน้ำ สมัยก่อนศาลเจ้ากั๋วอ่องห้วยยอดมีพิธีลุยไฟ แต่ปัจจุบันไม่มีพิธีกรรมนี้ เนื่องจากกรรมการศาลเจ้าได้เปลี่ยนไปทุกปี และเพื่อให้เหมาะสมกับการกินเจ จึงหยุดกิจกรรมที่บันเทิง และกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดอุบัติเหตุเลือดออก ขณะเดียวกันก็ไม่มีพิธีนี้ในศาลเจ้าท่ามกั๋งเยี่ย ศาลเจ้าพ่อหมื่นราม และศาลเจ้ากั๋วอ่องเอี้ยต้ง ศาลเจ้าพ่อหมื่นรามและศาลเจ้ากั๋วอ่องไต้เต้ห้วยยอด มีเพียงพิธีเดินสะพานพระเคราะห์ ในขณะที่ศาลเจ้าพ่อกั๋วอ่องเอี้ยต้งมีการเดินข้ามสะพานพระเคราะห์ และพิธีไต่บันไดมิด

ภาพที่ 3.7 การเตรียมสะพานในพิธีเดินข้ามสะพานพระเคราะห์
(เกตุมาตุ ดวงมณี ถ่ายเมื่อวันที่ 26 กันยายน 2557)

7. พิธีส่งเทพเจ้าหรือพระอิศวร ตอนกลางวันของวันขึ้น 9 ค่ำ เทพเจ้าจะเข้าทรงเพื่อทำพิธีส่งพระอิศวร ส่วนกลางคืนจะมีพิธีส่งเทพนพเคราะห์ (พระกั้วอ่อง) และเทวดาทิ้งปวง (ยกเว้นพระที่ต้องทำหน้าที่)

ความเหมือนของพิธีกรรม

1. ความเหมือนเรื่องการแต่งกายของสาธุชนที่จะไปส่งพระ ศาลเจ้ากั้วอ่องได้แต่ห้วยยอด และศาลเจ้ากั้วอ่องเอี้ยตรง ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นผู้ชายจะแต่งกายด้วยชุดขาว มีการพับขากองกางด้านซ้ายขึ้นมาจำนวน 3 พับ เพราะเชื่อว่าการกินเจคือการที่สาธุชนอยู่ในเรือลำเดียวกัน โดยมีเสาตั้งโกเป็นสัญลักษณ์แทนเสากระโดงเรือ ดังนั้นการไปส่งพระซึ่งต้องไปส่งที่ท่าน้ำ จำเป็นต้องแต่งกายเพื่อเตรียมพร้อมกับการป้องกันเหตุทางน้ำที่จะเกิดขึ้น จะสะดวกในการว่ายน้ำขึ้นฝั่ง

2. ความเหมือนเรื่องบุคคลที่เดินทางไปในเรือ บุคคลที่จะโดยสารไปกับเรือที่ต้องล่องไปอยู่กลางแม่น้ำในการไปส่งพระของศาลเจ้ากั้วอ่องได้แต่ห้วยยอด และศาลเจ้ากั้วอ่องเอี้ยตรง ได้แก่ เจ้าแม่หลอฮู้ คือผู้เป็นประธานจัดงานในเทศกาลกินเจประจำปีนั้น และร่างทรงที่ทรงพระโป๊ยเส่งอ่อง

3. ความเหมือนเรื่องความเชื่อของคำว่า “ส่งพระ” ยุคเริ่มแรกของการจัดพิธีกินเจ ผู้คนจะใช้คำว่า “ส่งเคราะห์” หมายถึง การนำสิ่งที่ไม่ดี ไปทิ้งลงแม่น้ำในวันสุดท้ายของการกินเจ แต่ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงคำเรียกเป็นคำว่า “ส่งพระ” เพราะหากยังคงใช้คำเดิมคือ “ส่งเคราะห์” ก็จะไม่มีการพาคนตามไปส่งที่แม่น้ำด้วย จึงทำให้ศาลเจ้าขาดแรงงานคนในการหามเกี้ยวเล็ก และ

อุปกรณ์ต่าง ๆ ตลอดทั้งการช่วยเหลือต่าง ๆ ขณะประกอบพิธี สาเหตุที่สาธุชนไม่ตามไปส่งพระ เนื่องจากพวกเขาเกรงว่าตนเองจะได้รับเคราะห์ของผู้อื่นไปด้วย ซึ่งจะทำให้ตนเองและครอบครัวทำสิ่งใดก็มิอาจพบกับความเจริญ ความราบรื่นได้ ดังนั้นปัจจุบันนี้แต่ละศาลเจ้าจึงใช้คำในพิธีกรรมนี้ด้วยคำเรียกอันเดียวกัน คือ คำว่า “ส่งพระ” เพื่อให้เกิดความหมายที่เป็นมงคลกับผู้เข้าร่วมในพิธีกรรมดังกล่าว

ความแตกต่างของพิธีกรรม

1. ความแตกต่างเรื่องสถานที่สำหรับใช้ส่งเทพเจ้า ศาลเจ้ากิวอ่องเอี้ยตรงและศาลเจ้ากิวอ่องไต่เต่ห้วยยอดจะไปส่งพระที่แม่น้ำ แต่สำหรับศาลเจ้าพ่อหมื่นรามจะส่งพระที่หน้าศาลเจ้าศาลเจ้ากิวอ่องเอี้ยตรงเมื่อทำพิธีที่ศาลเจ้าเสร็จแล้ว ผู้ที่เกี่ยวข้องจะไปส่งพระกิวอ่องเอี้ยที่แม่น้ำท่าจีนจังหวัดตรัง เนื่องจากพระกิวอ่องเอี้ยมาทางเรือ และมาขึ้นฝั่งที่อำเภอกันตัง จึงมีการกินเจที่นี้เป็นพื้นที่แรก ศาลเจ้ากิวอ่องไต่เต่ห้วยยอดจะส่งพระที่คลองท่าโค ซึ่งคลองท่าโคจะไหลไปบรรจบกับแม่น้ำท่าจีนเช่นกัน เมื่อทำการส่งพระทางเรือเสร็จแล้วก็จะปิดเครื่องยนต์ของเรือ และให้เรือไหลตามสายน้ำกลับเข้าฝั่ง ศาลเจ้าพ่อหมื่นรามมิได้ส่งพระเหมือนสองศาลเจ้าข้างต้น สำหรับศาลเจ้าพ่อหมื่นรามนั้นการทำพิธีส่งพระจะทำที่ศาลเจ้าการปิดไฟที่ศาลเจ้าในวันสุดท้ายหลังจากทำพิธีเสร็จถือว่าการส่งพระเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ส่วนศาลเจ้าท่ามกั้งเขี่ย ไม่มีพิธีการส่งพระ เนื่องจากที่ศาลเจ้านี้ไม่มีร่างทรงขององค์เทพ

เหตุผลของการส่งพระที่แตกต่างกันนั้น พบว่าชาวสกลเขี่ยนเชื่อว่า พระกิวอ่องไต่เต่ซึ่งเป็นพระประธานหลักของศาลเจ้ากิวอ่องเอี้ยตรง และศาลเจ้ากิวอ่องไต่เต่ห้วยยอด เดินทางมาทางน้ำโดยเรือ เมื่อจะส่งท่านกลับก็ต้องไปส่งที่ท่าน้ำ

2. ความแตกต่างเรื่องข้อปฏิบัติหลังเสร็จสิ้นพิธีส่งพระที่ศาลเจ้าของสาธุชน ศาลเจ้ากิวอ่องไต่เต่ห้วยยอด เมื่อทำพิธีส่งพระที่ศาลเจ้า สาธุชนที่ไม่ไปกับขบวนจะส่งที่ประตูศาลเจ้า และจะเดินกลับศาลเจ้า โดยไม่ย้อนหันไปมอง และไม่มีการคุยกันระหว่างทางกลับจนกว่าจะมีการล้างมือล้างเท้าเสร็จแล้วด้วยเชื่อว่าระหว่างทางเดินกลับอาจมีดวงวิญญาณที่ไม่ดี หรือสิ่งที่ไม่ดีติดตามมาด้วย ดังนั้นต้องใช้น้ำล้างให้สะอาดก่อน ถือเป็นการล้างสิ่งไม่ดีออกจากร่างกาย จึงจะเริ่มสนทนาได้ สำหรับศาลเจ้ากิวอ่องเอี้ยตรงเมื่อผู้คนที่ไปส่งพระที่แม่น้ำท่าจีนได้ทำพิธีส่งพระเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ก็จะทำการอาบน้ำ ผลิตเปลี่ยนเสื้อผ้าที่ศาลเจ้า โดยจะใส่เสื้อผ้าสีสันสดใสเดินทางกลับที่พักของตน ด้วยเกรงว่าเคราะห์หรือสิ่งไม่ดีจะติดตัวตนกลับมา

8. พิธีลงเสาตั้งโกและพิธีโขกุนคาว

พิธีลงเสาตั้งโกจะทำกันในช่วงสาย ทำพิธีเลี้ยงทหารฟ้า (พิธีโขกุนคาว) ด้วยอาหารคาวกระจายพลทหาร และต่อด้วยพิธีกุยชอ คือ การทานอาหารคาวมื้อแรกที่ศาลเจ้า โดยผู้ที่มาเข้าร่วมจะ

แต่งกายด้วยเสื้อผ้าใหม่สีสันสดใส หลังจากที่เสร็จพิธีผู้คนเข้าร่วมก็จะเริ่มทานอาหารคาว ถือว่าเป็น การสิ้นสุดการงดเว้นเนื้อสัตว์อย่างแท้จริง หลังจากนั้นศาลเจ้าจะปิดชั่วคราว เป็นอันเสร็จสิ้นพิธีใน เทศกาลกินเจ

ความเหมือนของพิธีกรรม

1. ความเหมือนเรื่องอาหารที่ใช้ในพิธีกรรม อาหารที่ใช้ในพิธี โขกุนคาวจะ ประกอบด้วยข้าวและก๊วยช้าว ซึ่งเป็นอาหารคาวจำนวน 5 อย่างที่มีไขมันสูง เนื่องจากชาวจีนไม่กิน ไขมัน ในที่นี้หมายถึง เทพเจ้าและทหารทั้งหลาย อาหารที่นิยมใช้ในพิธีกรรม ส่วนมากได้แก่ อาหารประเภทต้มและผัด อาหารที่ขาดไม่ได้คือ บะหมี่ และโอตาว (ภาพที่ 3.8) เนื่องจากเป็นอาหาร หลักของขุนพลทหารฟ้า หากไม่ได้มีการตั้งอาหารทั้งสองอย่างนี้ จะทอดไม้เสี่ยงทาย (โฝย) ไม่ผ่าน

ภาพที่ 3.8 โอตาว อาหารที่ใช้ในพิธีโขกุนคาว

(เกตมาตุ ดวงมณี ถ่ายเมื่อวันที่ 3 ตุลาคม 2557)

ความแตกต่างของพิธีกรรม

1. ความแตกต่างเรื่องการจัดการกับเสาเต็งโก เมื่อได้ทำการลงเสาเต็งโกเสร็จแล้ว กรรมการของศาลเจ้าหมื่นรามก็จะนำธงที่ผูกบนยอดเสาเต็งโก พร้อมทั้งกิ่งไผ่ มาประมุขชาย ผู้ที่ ศึกษาเรื่องพระ และเซียนพระก็จะเข้ามาประมุขชื่อ และจะมีผู้มีแรงศรัทธาและกำลังทรัพย์มาประมุข เพื่อเก็บบูชาให้เป็นสิริมงคลต่อการค้า ต่อครอบครัว แตกต่างจากศาลเจ้ากิวอ่องไต้เต้ห้วยยอด ซึ่ง จะให้สาธุชนเข้ามาเก็บกิ่งไผ่ เพื่อนำไปบูชาได้ตามอัธยาศัย (ภาพที่ 3.9 และ 3.10)

2. ความแตกต่างเรื่องการวางของไหว้หน้าแท่นเทพเจ้าและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ศาลเจ้า กิวอ่องไต้เต้ห้วยยอด หลังจากเสร็จสิ้นพิธีลงเสาเต็งโก พิธีโขกุนคาว คือ การนำก๊วยช้าวอาหารคาว มาตั้งเลี้ยงให้ทหารฟ้าที่ได้ทำหน้าที่ตรวจดูความเรียบร้อยตลอดเทศกาลกินเจ การทำโขกุนคาวนี้ทำ

ให้แก่พระไต่แปะกิมแซ พระเล่งกวนไต่เต่ และพระจุงซื่อไทเซียน ดังนั้นหน้าแทนไหว้ของพระเหล่านี้ก็จะตั้งซาแซ คืออาหารคาว 3 อย่าง ได้แก่ ไก่ เนื้อหมู และปลาหมึก ทางศาลเจ้าจะทำพิธีเลือกประธานดำเนินงานพิธีกินเจพ่องานหรือเจี้ยหล่อจู้ในปีถัดไป เมื่อประกอบพิธีกรรมเสร็จก็จะเชิญญาติโยมผู้มาร่วมงานไปปรับประธานอาหารคาวที่โรงเลี้ยง ถือเป็นการเล่นผู้ปฏิบัติงานในศาลเจ้า อาทิ ฮวดชู กรรมการศาลเจ้า และผู้ที่เกี่ยวข้อง ในการช่วยให้งานกินเจสำเร็จลุล่วงด้วยดี เนื่องจากได้เลี้ยงอาหารคาวทหารฟ้าไปแล้วก็มาถึงการเลี้ยงอาหารคาวคนบ้าง สำหรับศาลเจ้าพ่อหมื่นรามจะมีการจัดพิธีกุยซอ หรือก็คือการทานอาหารคาวมื้อแรกที่ศาลเจ้า

ภาพที่ 3.9 พิธีการลงเสาตั้งโก
(เกตมาตุ ควงมณี ถ่ายเมื่อวันที่ 3 ตุลาคม 2557)

ภาพที่ 3.10 สาธุชนนำกั้งตันไผ่จากพิธีลงเสาตั้งโกไปบูชา
(เกตมาตุ ควงมณี ถ่ายเมื่อวันที่ 3 ตุลาคม 2557)

เห็นว่าศาลเจ้าทั้ง 4 แห่ง ซึ่งบริหารและดูแลโดยกลุ่มชาวจีน 4 ชาติพันธุ์มีผลส่งให้มี พิธีกรรมเหมือนและแตกต่างกัน ดังเช่นในเรื่อง บุคคลที่ประกอบพิธีกรรม อุปกรณ์ในการใช้ ประกอบพิธีกรรม หรือระยะเวลาในการประกอบพิธีกรรม เป็นต้น นอกจากนี้พิธีกรรมหลัก 8 พิธีกรรมที่ปรากฏในเทศกาลกินเจของจังหวัดตรังยังมีความแตกต่างจากชาวจีนกลุ่มอื่นในจังหวัด ทางภาคใต้ อาทิ ความแตกต่างในเรื่องจำนวนพิธีกรรมในเทศกาลกินเจ เช่น จังหวัดภูเก็ตมี 14 พิธีกรรม คือ พิธียกเสาโกเต้ง พิธีโก้ยเซ่งเหี้ยว (เครื่องหอม) ศาลเจ้า พิธีเชิญ ยกอ่องส่งเต้ (พระ อิศวร) พิธีเชิญกิวอ่องไต่เต้ (พระราชาราชทั้ง 9 พระองค์) พิธีเก้าโง้ยโชยอีดวันขึ้น 1 ค่ำ เดือน 9 พิธีเก้าโง้ยโชยส้า วันขึ้น 3 ค่ำ เดือน 9 พิธีเชิญล้าเต้าปักเต้า (ผู้ถือบัญชีคนเกิดและคนตาย) พิธีโก้ย ซิดแซ (บูชาเทวดาคาวพระเคราะห์) พิธีเซี่ยเหี้ยวโห้ย (เชิญรูปจุดไฟจากประเทศจีน) พิธีโก้ยโห้ย (สะเดาะเคราะห์ลุยไฟ) พิธีโก้ยห่าน (สะเดาะเคราะห์โดยใช้รูปต่างตัว) พิธีส่งยกอ่องส่งเต้ (ส่งพระ อิศวรในวันขึ้น 9 ค่ำ เดือน 9) พิธีส่งกิวอ่องไต่เต้ (ส่งพระราชาราชทั้ง 9 พระองค์) และพิธีลงเสา เทวดาและกิวอ่องไต่เต้ ความแตกต่างในการรวมองค์เทพ ดังเช่นที่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ได้มีการรวบรวม ศาลเจ้าต่าง ๆ มาไว้ในพื้นที่จัดงาน เพื่อเป็นแหล่งรวมศาลเจ้าและการประกอบ พิธีกรรม ลดปัญหาการเดินทางไปศาลเจ้าต่าง ๆ เพื่อประกอบพิธีกรรม แต่ก็พบปัญหาการประกอบ พิธีกรรมที่ไม่เป็นไปตามพิธีกรรมโบราณ และเกิดการแย่งผู้คนให้เข้าชมที่ซุ้มศาลเจ้าตนเอง เพื่อ ศาลเจ้าตนเองจะได้มีรายได้จากการขายวัตถุมงคลต่าง ๆ

ความเหมือนและแตกต่างของพิธีกรรมในเทศกาลทิ้งกระจาด

เทศกาลลงหยวน เดือน 7 ชาวจีนนิยมจัดงานทิ้งกระจาดโปรยทาน หรือเช่นไหว้ดวงวิญญาณ ไม่มีญาติ และเป็นการทำทานแก่ผู้ยากไร้ ซึ่งถือเป็นเทศกาลที่มีความสำคัญรองจากเทศกาลตรุษจีน หรือกินเจ พิธีทิ้งกระจาดแบ่งได้ 2 อย่าง คือ การทิ้งกระจาดฟ้า และการทิ้งกระจาดดิน

สำหรับศาลเจ้าพ่อหมื่นรามนั้น จะมีการทิ้งกระจาดในวันสุดท้ายของเทศกาลกินเจ มีการแจกของบริจาคนให้แก่ผู้ขาดแคลน และส่งองค์เง็กเซียนฮ่องเต้กลับสวรรค์ ในช่วงค่ำวันเดียวกัน ก็จะทำพิธีส่งองค์กิวอ่องฮุดโจ้ว และปิดประตูศาลเจ้า

ในเทศกาลทิ้งกระจาดจะมีพิธีกรรม ซึ่งผู้วิจัยแบ่งเป็น 4 พิธีกรรม ได้แก่

1. พิธีการเตรียมการเปิดรับของบริจาค

ความแตกต่างของพิธีกรรม

1. ความแตกต่างเรื่องการประชาสัมพันธ์พิธีกรรม ศาลเจ้ากิวอ่องเอี้ยตรงจะ ประชาสัมพันธ์ให้สาธุชนบริจาคสิ่งของเพื่อใช้ในการเทศกาล แต่ศาลเจ้ากิวอ่องไต่เต้ห้วยยอด ไม่มี

การประชาสัมพันธ์ เพียงแต่มีการแจ้งให้จัดสำหรับอาหารคาวหรืออาหารเจ เพื่อตั้งให้สัมภเวสี หรือผีไม่มีญาติกิน

2. ความแตกต่างเรื่องสิ่งของที่ใช้ในพิธีกรรมศาลเจ้ากิ้วอ๋องไต่เต่ห้วยยอด มีการจัดบายศรีหรือหมักรับที่ใช้ในประเพณีเดือนสิบของชาวไทย เป็นบายศรีที่สาธุชนจัดซุ้มเงินมาทำบุญกับศาลเจ้า ตรงกับช่วงรับตายายของชาวไทย แต่คือการส่งตายายของชาวจีน

2. พิธีตั้งเสาประกาศการจัดเปรตทาน เป็นการตั้งเสาคู่โดยตั้งข้างมณฑลพิธีด้านละเสา เสาด้านหนึ่งมีผืนผ้าเขียนคำประกาศอัญเชิญเทพดาฟ้าดินมาร่วมโปรดเหล่าสัมภเวสีทั้งหลาย อีกเสาหนึ่งมีผืนผ้าเขียนคำประกาศเชิญเหล่าสัมภเวสีให้มารับปันส่วนบุญที่จะอุทิศส่งให้ เสานี้จะยกขึ้นประมาณกลางเทศกาลในพิธีนี้กระทำโดยพระและฮวดชู

ความเหมือนของพิธีกรรม

1. ความเหมือนเรื่องเทพเจ้าในพิธีกรรม ในพิธีกรรมแต่ละศาลเจ้าจะมีรูปของเทพเจ้าไต่สือเอี้ยซึ่งเป็นดูแลดวงวิญญาณที่ออกมาจากจุมรอกไม่ให้มาทำร้ายผู้คน หรือเรียกอีกอย่างว่าหัวหน้าผี มีแท่นบูชาท่านด้วยอาหารเจ 5 อย่าง และผลไม้ 5 อย่าง

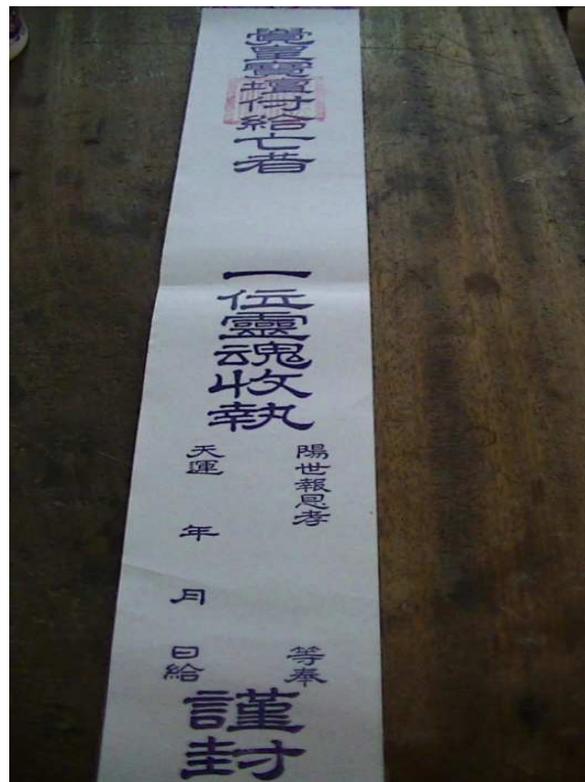
2. ความเหมือนในการอธิษฐานของผู้เข้าร่วมงาน ผู้เข้าร่วมงานส่วนใหญ่เป็นลูกหลานของดวงวิญญาณทั้งหลายที่ได้ละโลกไปแล้ว ลูกหลานก็จะขออุทิศบุญกุศลให้แก่ดวงวิญญาณญาติมิตรผ่านเทพเจ้าไต่สือเอี้ย เนื่องจากเชื่อว่าท่านสามารถนำบุญกุศลไปถึงดวงวิญญาณญาติมิตรของตน มีการฝากห่อเสื้อผ้ากระดาษ กระดาษเงินและทองไปกับท่านด้วย ดังนั้นรอบรูปเทพเจ้าไต่สือเอี้ยจะมีเต็มไปด้วยเครื่องกระดาษ (ภาพที่ 3.11 และ 3.12)

ภาพที่ 3.11 บ้านกระดาษที่เผาส่งให้ดวงวิญญาณในพิธีทิ้งกระดาษ
(เกตมาตุ ดวงมณี ถ่ายเมื่อวันที่ 22 กันยายน 2557)

ภาพที่ 3.12 เครื่องกระดาษที่เผาส่งให้ดวงวิญญาณในพิธีทิ้งกระดาษ
(เกตมาตุ ควงมณี ถ่ายเมื่อวันที่ 22 กันยายน 2557)

ภาพที่ 3.13 ใบส่งของเปรียบเสมือนตราไปรษณีย์เพื่อส่งถึงดวงวิญญาณ
(เกตมาตุ ควงมณี ถ่ายเมื่อวันที่ 22 กันยายน 2557)

ความแตกต่างของพิธีกรรม

1. ความแตกต่างเรื่องสถานที่ ศาลเจ้ากั๋วอ๋องไต่เต่ห้วยยอด มิได้มีการตั้งเสาคู่เนื่องจากพิธีทิ้งกระดาษของที่นี่เป็นการทิ้งกระดาษดินจึงไม่มีการตั้งร้านแต่อย่างใด ใช้วิธีการวางอาหารคาวอาหารเจบนฝากระดาน โต๊ะหรือแผ่นไม้กระดานบนพื้นหน้าศาลเจ้า เนื่องจากพวกสัมภเวสีบางวิญญาณ เป็นพวกที่มีร่างกายพิกลพิการไม่สามารถปีนขึ้นบนโต๊ะเพื่อกินอาหารที่ผู้คนตั้งเช่นไหว้ได้ อาหารเจที่ใช้ในพิธีกรรมได้แก่ ชุ่มภูเขาผักบั้ง ภูเขาหมีชัว เป็นการนำผักบั้งสดวางซ้อน ๆ เป็นชั้นสูง ทรงคล้ายภูเขา ศาลเจ้ากั๋วอ๋องไต่เต่ห้วยยอด มีการจุดตะเกียงสายนำทาง เพื่อให้เทวดาเป็นพยานในพิธีกรรม และให้เหล่าดวงวิญญาณทั้งหมดเดินทางมาร่วมพิธีกรรมผ่านทางตะเกียงนี้ สำหรับศาลเจ้ากั๋วอ๋องไต่เต่ห้วยยอดมีการตั้งร้าน และตั้งเสาคู่ สำหรับนำอาหารที่จะบริจาคมให้ผู้ยากไร้วางไว้บนร้านนั้นโดยจะมีสร้างร้านในวันขึ้น 6 ค่ำ

2. ความแตกต่างเรื่องอาหารไหว้ สมัยก่อนศาลเจ้ากั๋วอ๋องไต่เต่ห้วยยอด จะใช้หมูดิบทั้งตัว ตัดแบ่งครึ่งตรงกลางตามแนวยาวของหมู วางบนพื้นให้พวกสัมภเวสีมากิน แต่สมัยนี้ไม่ปรากฏสิ่งของไหว้แบบนี้ เลียน ธรรมรงค์การ (สัมภาษณ์, 2558) ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า “สมัยก่อนที่ทำแบบนี้เนื่องจากพวกสัมภเวสีเป็นพวกที่กินอาหารดิบ การไหว้หมูดิบจะทำให้พวกเค้าได้กินอย่างเต็มที่ กอปรกับสมัยก่อนผู้ร่วมงานเป็นผู้มีฐานะดี จึงประสงค์ใช้ของไหว้ด้วยอาหารดี ๆ เพื่อส่งให้แก่บรรพบุรุษของตนเอง”

3. พิธีการสวดอุทิศ เป็นการสวดอุทิศให้กับเหล่าสัมภเวสี และพิธีทิ้งกระดาษให้สัมภเวสี

ความเหมือนของพิธีกรรม

1. ความเหมือนเรื่องสิ่งของที่ให้สัมภเวสี สิ่งของที่จะทำการเผาให้แก่สัมภเวสีประกอบด้วยเครื่องกระดาษ ได้แก่ เสื้อผ้ากระดาษ บ้านกระดาษ ภูเขาทองกระดาษ รถยนต์กระดาษ และเครื่องใช้ที่ทำจากกระดาษ เฉกเช่นกับสิ่งของที่ใช้ในพิธีเซ่งเม้ง โดยศาลเจ้าจะทำการขายให้แก่สาธุชน เพื่อใช้สำหรับเผาส่งให้บรรพบุรุษ และสัมภเวสีทั้งหลาย

2. ความเหมือนเรื่องการเสี่ยงทาย การสังเกตว่าสามารถเผากระดาษเงินกระดาษทองให้แก่พวกสัมภเวสีได้หรือยังนั้น ผู้ทำพิธีกรรมจะสังเกตจากรูปที่เผาเกินครึ่ง จากนั้นจะทำการโยนไม้เสี่ยงทาย (โพ้ย) หรือ เพื่อถามว่ากินเสร็จหรือยัง

ความแตกต่างของพิธีกรรม

1. ความแตกต่างเรื่องบุคคลที่ประกอบพิธีกรรม ศาลเจ้ากั๋วอ๋องไต่เต่ห้วยยอดจะเชิญพระจีนจากวัดฉือฉาง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา มาทำการสวด สำหรับศาลเจ้ากั๋วอ๋องไต่เต่ห้วยยอดองค์เทพที่จะทำพิธีนี้ได้แก่ พระโพธิสัตว์กวนอิม จะไม่มีการเชิญเทพที่เป็นขุนศึกทหารเข้าร่วม

พิธีกรรม เนื่องจากหากมีพระทหารในพิธีกรรม เหล่าสัมภเวสีทั้งหลายจะไม่สามารถเข้ามารับอาหารและสิ่งของต่าง ๆ ในพิธีกรรมได้

2. ความแตกต่างเรื่องความเชื่อ ศาลเจ้ากิ้วอึ้งเอี๊ยะต้ง เชื่อว่าของไหว้หรืออุปกรณ์ต่าง ๆ ที่วางไว้ขณะพระสวด ห้ามสาธุชนไปแตะต้องเป็นอันขาด เนื่องจากเชื่อว่าดวงวิญญาณต่าง ๆ กำลังวนเวียนอยู่ในบริเวณนั้น และได้มากินสิ่งของเหล่านั้นอยู่ หากไปแตะต้องสิ่งของเหล่านั้นจะโดนเคราะห์ติดตามตัวของบุคคลนั้นทันที สำหรับศาลเจ้าพ่อหมื่นรามมีข้อห้ามในเรื่องความเชื่อ คือ ขณะประกอบพิธีสวดห้ามผู้ที่อยู่ในบริเวณทำพิธีพูดคุย หากมีสาธุชนมาส่งสิ่งของบริจาคก็จะใช้ภาษาใบ้สื่อสารกันเท่านั้น ด้วยความเชื่อว่าจะเป็นการรบกวนดวงวิญญาณที่จะมารับกรรมจากการสวด และอีกนัยยะหนึ่งก็เกรงว่าดวงวิญญาณนั้นจะมาสิงสถิตย์ในร่างของผู้ที่ได้มีการพูดคุยออกเสียง

3. พิธีโปรยทานหรือทิ้งกระจาดแก่ผู้ยากไร้ เพื่อเป็นการบำเพ็ญทานแก่ผู้ด้อยโอกาส จะกระทำหลังจากเสร็จสิ้นพิธีการสวดอุทิศ

ความแตกต่างของพิธีกรรม

1. ความแตกต่างเรื่องอุปกรณ์ที่ใช้ในการโปรยทาน การโปรยทานของศาลเจ้าพ่อหมื่นราม เมื่อก่อนจะทำวงกลมพลาสติกเขียนตัวเลขไว้ที่วงกลมนั้นและจะโยนให้ผู้ยากไร้ หากผู้ใดได้หมายเลขอะไรก็นำหมายเลขนั้นไปรับสิ่งของ ปัจจุบันใช้วิธีการแจกบัตรคิวให้กับสาธุชนผู้ยากไร้ เมื่อถึงเวลาก็ให้เข้าแถวรับสิ่งของ หากเป็นเด็กก็จะแจกผลไม้ หากเป็นผู้ใหญ่จะแจกข้าวสารคนละ 5 กิโลกรัม และหากมีสิ่งของเหลือก็จะอนุญาตให้มีการรับสิ่งของเป็นครั้งที่ 2 จนกว่าสิ่งของที่จัดเตรียมไว้จะหมด แต่สำหรับที่ศาลเจ้ากิ้วอึ้งเอี๊ยะต้ง สมัยก่อนใช้เหรียญพลาสติกเป็นสิ่ ๆ โยนให้ผู้ยากไร้ และให้นำพลาสติกที่รับได้มารับสิ่งของ โดยมีการแยกสิ่งของตามสีของพลาสติก แต่ปัจจุบันใช้วิธีการให้ผู้ยากไร้ยื่นเข้าแถว เจ้าหน้าที่ของศาลเจ้าทำการประทับตราที่มือ รับสิ่งของ และเดินออกไป จะไม่มีการเวียนมารับสิ่งของเป็นครั้งที่สอง เนื่องจากจะมีตราที่ประทับไว้ปรากฏอยู่ที่มือ เพื่อป้องกันการเวียน และไม่สามารถเลือกสิ่งของที่ได้รับ

2. ความแตกต่างในเรื่องของบุคคลที่ปฏิบัติหน้าที่แจกทาน บุคคลที่ทำหน้าแจกทานให้ผู้ยากไร้บนร้านของศาลเจ้าพ่อหมื่นราม ได้แก่ พระที่ประทับทรง กรรมการศาลเจ้า และบุคคลมีตำแหน่งหน้าที่ทางสังคมสูงในจังหวัด เช่น นายกเทศมนตรี นายกเทศมนตรี เป็นต้น ขณะที่ผู้ทำหน้าที่แจกทานของศาลเจ้ากิ้วอึ้งเอี๊ยะต้งได้แต่ช่วยยอด และศาลเจ้ากิ้วอึ้งเอี๊ยะต้ง ส่วนใหญ่คือกรรมการศาลเจ้า และพระที่ประทับทรง

3. ความแตกต่างเรื่องการโปรยทาน ศาลเจ้ากิ้วอึ้งเอี๊ยะต้งแตกต่างจากศาลเจ้าอื่น เนื่องจากหลังประกอบพิธีกรรมสวดและเผากระดาษให้แก่สัมภเวสีเสร็จเรียบร้อยแล้ว ไม่มี

การโปรยทานให้ผู้ยากไร้ เนื่องจากงบประมาณของศาลเจ้ามีไม่เพียงพอ และหากจัดพิธีกรรมให้มีขึ้นแล้ว ต้องจัดทุกปี

กล่าวโดยสรุป

จากการศึกษาความเหมือนและแตกต่างของพิธีกรรมที่สำคัญของศาลเจ้าจีน ในจังหวัดตรังพบว่า ศาลเจ้าแต่ละแห่งต่างมีพิธีกรรม และความเชื่อที่เหมือนกันและแตกต่างกันตามพิธีกรรมนั้น ๆ เช่น พิธีกรรมในวันส่งพระของศาลเจ้ากิ้วอึ้งเอี๊ยะต้ง และศาลเจ้ากิ้วอึ้งไต่เต่ห้วยยอด มีการส่งพระทางน้ำ ถึงกระนั้นความศรัทธาต่อองค์เทพลี้กั๊กคี่ลี้ทซ์ของสาธุชนที่เข้าร่วมในพิธีกรรมก็มิได้ลดน้อยลง เนื่องจากจำนวนสาธุชนที่เข้าร่วมในพิธีกินเจ กลับมีจำนวนมากขึ้น หากเทียบกับการกินเจสมัยแรกเริ่ม ผู้คนที่เข้าร่วมการกินเจของแต่ละศาลเจ้าแยกเป็น 2 ประเภท คือ การกินเจแบบจ่ายเงินลงทะเบียนและแบบไม่จ่ายเงินลงทะเบียน หรือที่เรียกว่าการเข้ามารับประทานอาหารเจ ณ โรงทานที่ศาลเจ้าจัดตั้งขึ้น เพื่อเป็นการอนุเคราะห์แก่ผู้ยากไร้ สังเกตได้ว่า ความศรัทธิต่อความเชื่อของผู้คนที่มาต่อพิธีกรรมในเทศกาลกินเจมีจำนวนเพิ่มขึ้นอันเห็นได้จากจำนวนของผู้เข้าร่วมเทศกาลที่มีเพิ่มขึ้นทุกปี ด้วยเหตุนี้พิธีกรรมจึงกลายเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ และสร้างความสบายใจให้แก่พวกเขา ตลอดทั้งยังช่วยเป็นครรลองในการดำรงชีวิตอีกด้วย